

Szkoły Dialogu

dla dzieci nowo przybyłych

List 4

Bezpieczna grupa

Dzieci, które są w szkole nowe, uczą się, jak ważna jest w grupie atmosfera bezpieczeństwa i że one same także mogą się do tego przyczynić.

Wprowadzenie

Jako nauczyciel masz na początku nowego roku szkolnego nadzieję, że Twoja klasa będzie zgraną grupą. To oczywiste, bowiem w bezpiecznej grupie przyjemniej się pracuje! A w grupie, w której każdy czuje się bezpiecznie, wszyscy uczniowie mogą prawidłowo rozwijać się zarówno w obszarze poznawczym, jak i społecznym. Kształtowanie się bezpiecznej grupy nie zachodzi jednak samoistnie i każdego roku wymaga pewnego wysiłku. Trzeba poświęcić sporo uwagi określonym kwestiom, by mógł się ukształtować pozytywny zespół, zwłaszcza jeżeli w trakcie roku szkolnego dołączają do niego nowe osoby.

Kształtowanie się grupy obejmuje pięć etapów. W trakcie sześciu pierwszych tygodni roku szkolnego kluczowe są zwłaszcza trzy pierwsze tygodnie. Okres ten stoi pod znakiem przyswajania reguł i kultury panującej w szkole oraz w grupie, czyli pod znakiem enkulturacji, (proces wrastania w kulturę danego społeczeństwa). Dobry start stworzy podwaliny pod ukształtowanie się bezpiecznej, pozytywnej i zaangażowanej grupy, w której uczniowie nawzajem będą się o siebie troszczyć. Na początku roku szkolnego, dokonując wspólnie z grupą ustaleń, zadbaj o to, by faza normalizacji zaczęła się już w trakcie fazy formowania. Jeżeli będziemy pracować w ten sposób, już w trakcie pierwszych dwóch tygodni zobaczymy, jak uczniowie chcą traktować siebie nawzajem i jakie ustalenia są do tego potrzebne. Określenie i jasne zakomunikowanie takich ustaleń sprawi, iż przez resztę roku będą one swoistym drogowskazem. Jeżeli ktoś nie będzie dotrzymywał ustaleń, pozostałe osoby zwrócą mu na to uwagę. Z biegiem czasu ustalenia mogą być modyfikowane lub też mogą powstawać kolejne. Na tym pierwszym etapie określ wraz z uczniami pozytywne normy obowiązujące w Waszej grupie: „Tego chcemy w naszej grupie”. W ten sposób zainwestujesz w tworzenie pozytywnej atmosfery. Zapewni ona poczucie bezpieczeństwa i pewności w trakcie formowania się grupy. Jeżeli w ciągu roku szkolnego dołączą do niej nowe osoby, jej dotychczasowi członkowie będą mogli zaoferować im swoją pomoc. Sami będą prezentować zachowania pożądane, więc bez problemu wyjaśnią tym osobom, jak traktujemy się nawzajem w grupie.

Podczas tworzenia bezpiecznej atmosfery ważne jest także zachęcanie uczniów do wnoszenia wkładu w funkcjonowanie wspólnoty. Jeżeli uczniowie mają poczucie bezpieczeństwa, mogą angażować się w funkcjonowanie społeczności. Taki wkład z ich strony wzmacnia równocześnie poczucie bezpieczeństwa. (W Liście 3. „Dajemy coś od siebie” znajdziesz więcej informacji na ten temat). Uczniowie lepiej się rozwijają, jeżeli stanowią część wspólnoty i mają poczucie przynależności oraz sprawczości. Afrykańskie przysłowie głosi: „Potrzeba całej wioski, by wychować jedno dziecko”. To samo dotyczy zarówno całej szkoły, jak i klasy. Ważne, byś dał(a) wszystkim uczniom poczucie, że stanowią oni część wspólnoty tworzącą klasę, że ich obecność ma znaczenie, a klasa traci na tym, gdy ich nie ma. O tym, jak sprawić, by klasa i szkoła były wspólnotami, można przeczytać więcej w programie „*Szkół Dialogu*”.

Po pierwszych etapach formowania się grupy, to jest po upływie około 6 tygodni, możesz przeprowadzić poniższą lekcję, by wraz z uczniami sprawdzić, jak wygląda sytuacja w grupie: czy każde dziecko czuje się w niej bezpiecznie, czy może kwestia ta wymaga jeszcze uwagi. W razie potrzeby, po przeanalizowaniu atmosfery panującej w klasie, w porozumieniu z uczniami zainicjujcie działania, mające na celu wzmocnienie panującego w niej klimatu.

- (1) Tuckman, B. W. i M. A. C. Jensen (1977). *Stages of Small-Group Development Revisited. Group & Organization Studies*. Grudzień 1977, 2(4), 419-327.
- (2) Pauw, L. (2018). *Burgerschapsvorming op weg naar volwassenheid*. Amsterdam: SWP nota 44. Thornberg (2009).

Jak to robimy teraz w naszej grupie?

Cel lekcji

Uczniowie uczą się, że mogą przyczyniać się do bezpieczeństwa w grupie.

Materiały

- Duży arkusz papieru

Przygotowanie

- Przeczytaj wprowadzenie do niniejszego listu
- Omów ustalenia z uczniami. Co się udaje? A co nie do końca?
- Jak odbieracie atmosferę panującą w grupie? Pomyślcie o kwestiach włączania i wykluczania, o rozwiązywaniu konfliktów, poczuciu bezpieczeństwa, mediach społecznościowych.
- Użyj monitora bezpieczeństwa i omów wynik z uczniami.

Plan lekcji

- ▶ Powitanie
- ▶ Co będziemy robić i czego będziemy się uczyć?
- ▶ Bezpiecznie, niebezpiecznie
- ▶ Co z tym zrobimy? Czego jeszcze nam potrzeba?
- ▶ Co zrobiliśmy i czego się nauczyliśmy?
- ▶ Zakończenie

▶ Powitanie

Przeprowadź *Powitanie*, na przykład aktywność opisaną poniżej.

Imię i ruch

Uczniowie stoją w kręgu. Jeden z uczniów wypowiada swoje imię i wykonuje przy tym jakiś gest. Pozostali uczniowie powtarzają po nim, tak by powstawała przy tym swego rodzaju fala.

▶ Co będziemy robić i czego będziemy się uczyć?

Powiedz: *Dla wszystkich nauczycieli i nauczycielek jest ważne, by każdy czuł się w szkole **bezpiecznie** (pokaż uczniom ilustrację „Bezpiecznie”). Gdy czujecie się bezpiecznie, możecie dobrze się razem bawić, uczyć i współpracować. Dziś sprawdzimy, jak to wygląda w naszej grupie.*

Omów porządek lekcji i zapytaj, czy wszyscy się z nim zgadzają.

▶ Bezpiecznie, niebezpiecznie

W tej części lekcji wyjaśnij pojęcia „bezpiecznie” i „niebezpiecznie”.

Pokaż na tablicy multimedialnej różnego rodzaju sytuacje obrazujące te pojęcia. Najlepiej byłoby, gdybyś wyświetlił(a) na jednym slajdzie po jednej sytuacji z każdej kategorii: z lewej

sytuację niebezpieczną, a z prawej bezpieczną. Najpierw wskaż, że sytuacja z lewej strony jest niebezpieczna i wykonaj przy tym gest opuszczenia kciuka do dołu. Następnie przejdź na prawą stronę rzutnika i wskaż, iż ta sytuacja jest bezpieczna, unosząc równocześnie kciuk w górę. Tak samo zrób z kolejną parą sytuacji.

Przy trzecim slajdzie nazwij przedstawione na nim sytuacje.

Poproś teraz uczniów, by wykonali odpowiedni gest: najpierw przy sytuacji z lewej strony, a potem przy sytuacji przedstawionej z prawej strony. Chodzi oczywiście o gest uniesionego lub opuszczonego kciuka. Powtórzcie to w odniesieniu do ostatniego slajdu. Może na koniec uczniowie będą w stanie sami podać lub zaprezentować bezpieczne oraz niebezpieczne sytuacje. Powiedz: *Sprawdzimy teraz, jak to jest w naszej grupie. Czy uważamy, że w naszej grupie dzieje się dobrze? Czy wszyscy czujemy się w niej bezpiecznie?*

► Co z tym zrobimy?

Zamiast tej części możesz wykorzystać także wyniki pomiarów bezpieczeństwa lub inny instrument do oceny bezpieczeństwa społecznego, by zobaczyć, jak wygląda sytuacja w grupie.

Jeżeli taka ocena nie została jeszcze wykonana, możesz pominąć ten element i trzymać się poniższego planu lekcji. Oczywiście możesz też wykorzystać obie opcje!

Poproś uczniów o ustawienie się w kręgu. Następnie poproś o zajęcie odpowiedniej pozycji w kręgu, mówiąc: *Jeżeli jesteś zadowolony(-a), stań (w kręgu) z prawej strony (podnieś kciuk w górę i pójdz w prawą stronę). Jeżeli jesteś niezadowolony(-a), stań z lewej strony (opuść kciuk w dół i pójdz w lewą stronę). W zależności od grupy możesz także wskazać, że uczniowie mogą ustawiać się pośrodku. Zadawaj teraz uczniom następujące pytania, przy każdym dając im czas do namysłu.*

Odczekaj z zadaniem kolejnego pytania, aż wszyscy uczniowie zajmą odpowiednie pozycje.

- *Jak Twoim zdaniem traktujemy w naszej grupie zawarte ustalenia?*
- *Jak bawimy się na boisku?*
- *Jak pracujemy razem?*
- *Czy uważnie słuchamy siebie nawzajem?*

Za każdym razem zastanówcie się nad całościowym obrazem grupy. Na przykład: *Większość z was jest zadowolona z atmosfery (kciuk w górę), zaś kilka osób jest niezadowolonych (kciuk w dół).* Zapisz wyniki na tablicy, notując liczbę osób zadowolonych i niezadowolonych. Nie zajmuj się indywidualnymi wyborami i nie proś o wyjaśnienia, by nie naruszyć poczucia bezpieczeństwa wśród uczniów. Uczniowie siadają. Zapytaj ich o ich pierwszą reakcję. Poproś dwoje uczniów o krótką wypowiedź.

► Czego jeszcze potrzebujemy?

Podziel uczniów na mieszane trójki, w których będą nowe osoby oraz uczniowie, którzy są w klasie już dłużej i (lepiej) znają język. Poproś ich, by podyskutowali na temat następujących pytań. Możesz także zdecydować się na przeprowadzenie tego zadania z całą grupą i poproszenie uczniów, by najpierw zastanowili się nad nimi w parach.

- *Co już nam się dobrze udaje? Z czego jesteśmy dumni?*
- *Co moglibyśmy robić lepiej?*
- *Jak możemy sobie przy tym pomóc?*

Następnie poproś każdą z grupek, by krótko opowiedziała o swoich wnioskach i zapisz w dwóch kolumnach na tablicy: zadowoleni / do poprawy.

Zwróć przy tym uwagę na następujące rzeczy:

- koncentruj się na tym, co już funkcjonuje dobrze, gdyż tam kryją się punkty wyjścia do wzmocnienia atmosfery;

- zadawaj takie pytania, jak np.: *Co już nam się dobrze udaje? Z czego jesteśmy dumni? Czy umowy wymagają modyfikacji? Jak i w jaki sposób? Czy konieczne jest zawarcie dodatkowych umów? Czego miałyby one dotyczyć?*
W jaki sposób możemy przypominać sobie nawzajem o zawartych umowach?

Ewentualnie: *Kto potrzebuje pomocy ze strony koleżanki/kolegi lub całej klasy?*

Zapisz najważniejsze wnioski, wzmacniając je zdjęciami, obrazkami lub rysunkami i powieś je w widocznym miejscu w klasie, by można było potem do nich wracać. Wybierz z klasą, od której kwestii wymagającej poprawy zaczniecie. Omów także, co uczniowie będą dzięki temu robić lepiej.

Powiedz, że za kilka tygodni powrócisz do tego, by przyjrzeć się, co się zmieniło.

► Co zrobiliśmy i czego się nauczyliśmy?

Omów z uczniami, co zrobiliście w trakcie tej lekcji. *Co dała nam ta lekcja? W trakcie tej lekcji przyglądaliśmy się atmosferze w naszej grupie. Wymyślaliśmy, czego jeszcze nam potrzeba. Za kilka tygodni przyjrzymy się temu raz jeszcze.*

Jeżeli ktoś chce mi coś jeszcze powiedzieć na osobności, jest to zawsze możliwe.

► Zakończenie

Przeprowadź **Zakończenie**, na przykład aktywność opisaną poniżej.

Piłki w powietrzu

Uczniowie stają w kręgu. Rzucasz piłkę do jednej z osób, wypowiadając przy tym jej imię. Teraz ta osoba rzuca piłkę do kolejnego ucznia i mówi jego imię. Kontynuujcie zabawę do momentu, aż piłka dotrze do każdej z osób i wróci do Ciebie.

Poproś teraz uczniów, by raz jeszcze rzucali piłką w tej samej kolejności. Po rzuceniu piłki przez dwie kolejne osoby bierzesz drugą piłkę i zaczynasz rzucać nią w ten sam sposób. Sztuka polega na tym, by obie piłki się nie dotknęły i by nie przegapić drugiej lecącej piłki.

Nauczyciel

Co jeszcze możesz zrobić, by stworzyć w klasie pozytywną atmosferę:

- Stymuluj współpracę, wspólne zabawy i zainteresowanie sobą nawzajem.
- Od początku sam(a) stosuj się do norm obowiązujących w grupie i aktywnie angażuj uczniów w przyswajanie sobie reguł oraz norm, jakie panują w klasie i szkole.
- Zachęcaj uczniów do wyznaczania i respektowania swoich granic.
- Stymuluj uczniów do zwracania sobie nawzajem uwagi.
- Reaguj natychmiast na wykluczanie się nawzajem przez uczniów i dręczenie.

W programie *Szkół Dialogu* obszernie opisano, jak możesz na poziomie klasy i szkoły pracować nad bezpieczeństwem społecznym oraz przeciwdziałać dręczeniu.

► Dalsze działania

► Rozmowa z grupą

Regularnie rozmawiaj z grupą na temat kwestii do poprawienia, które zostały wskazane.

Widoczność – Tak to robimy w naszej grupie

Uwidocznij (zmienione) umowy w sali, podkreślając je za pomocą zdjęć lub obrazków.
Możesz powiesić umowy, które były tematem rozmowy, w widocznym miejscu w sali.